

Sukupuoli päiväkotien ja koulujen arjessa -seminaarissa todettiin:

Tyttöjen ja poikien tasa-arvoinen kohtelu on edelleen haaste

Päiväkoti Haaga oli mukana Naisasialiitto Unionin kaksiosaisessa pilottihankkeessa, josta ensimmäinen ”Tasa-arvokasvatuksen kehittäminen päiväkodissa” toteutettiin 2010–2011 ja ”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa” ajalla 2012–2013.

Päiväkodinjohtaja Marjo Vuorinen kertoo, että hankkeessa kiinnitettiin huomiota lasten tasa-arvoiseen kohtaamiseen, katsomatta lapsen sukupuoleen.

– Huomio kiinnittyi siihen, kohdellaanko jokaista lasta yksilöllisesti omana persoonanaan, lastentarhanopettaja Maija-Liisa Omwami lisää.

Hankkeessa huomattiin lukuisia seikkoja, joista lasten tasa-arvo ei välttämättä pääse toteutumaan. Näitä olivat leikkitilat ja -välineet, samoin kuin kirjat ja laulut.

– Myös aikuisten käyttäytymiseen kiinnitettiin huomiota. Millä äänensävyllä lapsille puhutaan, miten heitä lähestytään. Puhutaanko pojille suoraan ja lirkutellaan tytöille, tai päinvastoin, Maija-Liisa kertoo.

Henkilökuntaa koulutettiin videoimalla aikuisten toimintaa. Esimerkkitapauksia käytiin läpi yhdessä tutkijan kanssa. Videointikertoja oli kolme ryhmää kohden. – Otoksissa oli sekä hyviä esimerkkejä, että kehittämisen kohteita, joita jokaisen kasvattajan piti itse pohtia yhdessä tutkijan kanssa ja löytää sitten parempia tapoja toimia vastaavissa tilanteissa. Vertaistuki ja havainnointi oli tärkeää, Maija-Liisa kertoo.

Henkilökunta teki listoja luettavista kirjoista ja lauluista, ja pohti onko niissä stereotyyppioita; ovatko tytöt passiivisia uhreja ja pelastuksen kohteita ja pojat sankareita.

– Esimerkiksi Prinsessa Ruusu linnassaan on tyyppillinen laulu, jossa tyttö on passiivinen uhri ja poika pelastava sankari, Maija-Liisa toteaa.

Kasvattajamuutoksenmahdollistajana

Marjo Vuorinen ja Maija-Liisa Omwami listaavat asioita, jotka muuttuivat päiväkodissa hankkeen jälkeen.

– Tietoisuus omasta käyttäytymisestä ja tavoista kohdata lapsi kasvoi. ”Kerro siitä äidille -puheeseen” kiinnitimme huomiota, koska eihän pelkästään äiti tee tiettyjä asioita kotona.

Roolileikkivaatteet ovat kaikkien saatavilla, ja kaikki leikit ovat selkeästi suunnattu kaikille lapsille. Karsimme raisuimmat laulut ja kirjat.

Leikkialueiden käyttöä havainnoimme tarkemmin ja teimme muutoksia saamiemme havaintojen pohjalta. Ei oleteta, että kaikki pojat haluavat pelata sähköä tai jalkapalloa.

Yritämme kannustaa hiljaisempia lapsia löytämään väylät miten he rohkaistuisivat ilmaisemaan itseään.

Saimme konkreettisia välineitä ohjata lasta esimerkiksi odottamaan niin, että aikuisen ei tarvitse keskeyttää puhettaan toiselle lapselle tai aikuiselle.

Lasten vanhemmat suhtautuivat hankkeeseen myönteisesti

– Pidimme vanhempainiltoja, jossa tutkija kertoi hankkeesta ja haastoi vanhempia pohtimaan tasa-arvoisuutta. ”Saako äitikin ajaa autoa” oli eräs lapsi kysynyt kotipihassa, kun perheen äiti hyppäsi ratin taakse. Vanhemmat ryhtyivät miettimään mitä kukin tekee kotona ja miten se välittyy lapsille, Marjo kertoo.

Mitä lapset ajattelivat videoinnista?

– Lapset tottuivat videointiin. Lapsille ei kohdennettu tutkimuksen tiimoilta erikseen mitään kysymyksiä, Maija-Liisa kertoo

Mitä ”virheitä” videointi paljasti?

– Videoinneista selvisi aika konkreettisesti se, että toiset lapset saivat luistaa erilaisista tavaroiden keräämisistä. Poikia autettiin herkemmin esimerkiksi pukemistilanteissa, tytöt saivat odottaa kauemmin. Käytettiin tyttö-poika-pareja. Emme myöskään olleet ajatelleet kirjojen ja laulujen sisältöjä sen tarkemmin, Maija-Liisa toteaa.

Pitäisi laajemminkin ajatella, kuinka tyttöihin ja poikiin suhtaudutaan

– Ei saisi kategorisoida sukupuolen mukaan, että tytöille on sallittu vain tietynlainen käyttäytymisen ja normisto, ja pojille omansa, Marjo sanoo.

– Se sukupuoli, mihin lapsi on syntynyt ei saisi määrittellä koko hänen identiteettiään loppuiksi, koska niin ei välttämättä ole. Olisi tärkeää sallia kokeileva ote elämään, jossa lapsi saa etsiä rauhassa itseään ilman ympäristön painostusta, Maija-Liisa lisää.

Hankekoettiinavartavaksikokemukseksi

– Tuli huomattua ettei käytännössä olekaan niin tasa-arvoinen kuin kuvitteli olevansa. Tietoisuuden lisääntyminen vaikuttaa koko ajan siihen, miten päiväkodissa tehdään töitä. Se on lisännyt keskustelua henkilökunnan välillä. Yhteisen puheen kautta sellaisetkin henkilökunnan jäsenet, jotka eivät osallistuneet tutkimukseen, ovat alkaneet pohtia tasa-arvo-kysymyksiä.

Jatkuu seuraavalla aukeamalla.

Tasa-arvoasian neuvottelukunnan puheenjohtaja **Jukka Relander** kertoi avauspuheenvuorossaan esimerkkejä siitä, miten epätasa-arvo päivähoidossa tutkimusten mukaan edelleen näyttäytyy.

– Vallalla on edelleen stereotyyppisiä asenteita, jotka tarjoavat tytöille vain tyttömäisiä kasvatusympäristöjä. Tytöt eivät pääse mukaan poikien leikkiin.

Relanderin mielestä on tärkeää, ettei lapsille tarjota väkisin roolimalleja, vaan heillä tulisi olla vapaus valita ja kokeilla erilaisia rooleja.

– Tässä voi ajatella roolivaatekaappia, josta löytyy niin Supermanin kuin prinsessankin vaatteita. Erilaisia rooleja voi kokeilla, mutta mitään vaatetta ei tarvitse jättää pysyvästi päälle.

Professori Elina Lahelma nosti omassa puheenvuorossaan esille muun muassa sen, että sukupuolitietoisuuden edistämistä voi vaikeuttaa myytti jo saavutetusta tasa-arvosta.

– Ongelmana on myös se, että käsitteet sukupuolisensitiivinen ja sukupuolitietoinen koetaan edelleen hankaliksi ammattikasvattajien piirissä. Lisäksi sukupuoliteema koetaan usein liian henkilökohtaiseksi ja ihon alle meneväksi. Välineitä teeman käsitelyyn tulisikin olla arjessa enemmän.

Ruotsista toi oman tervehdyksensä siellä pitkään asunut tutkija Mia Heikkilä.

– Jokaisen ruotsalaisen päiväkodin ja koulun on tehtävä lain mukaan tasa-arvosuunnitelma, joka käsittää niin lasten kuin henkilökunnankin välisen tasa-arvon. Oppilaille on tarjottava mahdollisuus kokeilla ja kehittää kykyjään ja kiinnostuksen kohteitaan sukupuolesta riippumatta.

Dosentti Matti Rimpelä toi esiin sen, että poikien näkökulma on jäänyt sukupuolitarcastelussa ohueksi, vaikka tutkimustuloksia on aiheesta kertynyt runsaasti 1970-luvulta lähtien.

– Poikien ja miesten asema koulutuksessa on suurimpia yhteiskunnallisia muutoksia. ”Häiriöpalvelujen” kustannukset ovat jopa kolminkertaistuneet, ja yli 70 prosenttia ”VIP”-asiakkaista on poikia, jyrisi Rimpelä.

Jatkoa edelliseltä aukeamalta.

Sukupuolisensitiivinen kasvatus, mitä se on?

Sukupuolisensitiivinen kasvatuspedagogiikka huomioi sukupuoliin liittyvät käsitykset ja stereotyyppiat. Ruotsalaisen päiväkodinjohtajan Kajsa Wahlströmin mukaan varhaiskasvatuksella, joka ei kannusta perinteisiin sukupuolirooleihin, edistetään tasa-arvoa. Sukupuolisensitiivinen kasvatus mahdollistaa uusia roolimalleja ja toimintatapoja niin tytöille kuin pojillekin.

TANE (Tasa-arvoasian neuvottelukunta) vaatii, että varhaiskasvattajien ja opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen on lisättävä tasa-arvoon liittyvää koulutusta.

”Tasa-arvoisemman kasvatuksen kehittäminen lähtee kasvattajien tietoisuuden hermistämisestä omille, vuosien aikana kulttuurista omaksutuille ajattelutavoille. Puhetapojen, huomion kohteiden, lelujen, värien ja kehonkielen avulla voisimme nykyistä selvemmin viestittää lapselle avaraa käsitystä tyttödestä, poikamaisuudesta, naiseudesta ja mieheydestä. Näin lapset uskaltavat tehdä elämässään valintoja ilman että sukupuoli rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan tai intoaan oppia uusia asioita.”

*Tasa-arvo kasvatuksessa -opiskelupaketti
löytyy osoitteesta
www.tasa-arvokasvatuksessa.fi*